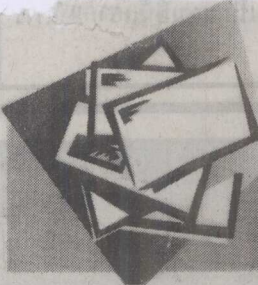

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2557/ 00047

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	3 พ.ย. 2556	44	15737	3

จดหมายเหตุ ล้านนา

ประเพณียี่เป็ง

คำว่า “ยี่เป็ง” เป็นภาษาล้านนาหรือภาษาคำเมือง การนับวันเดือนปีของชาวล้านนาจะนับวันเดือนปีตามจันทรคติทำให้มีความคาดเคลื่อนจากชาวภาคกลางประมาณ ๒ เดือน ชาวล้านนาจะเริ่มนับวันเดือนปีประมาณเดือนตุลาคมของทุก ๆ ปี โดยเดือนที่หนึ่งเรียกว่า “เดือนเกี๋ยง” เดือนที่สองเรียกว่า “เดือนยี่” และเดือนที่สาม สี่ ห้า.....จนถึงเดือนสิบสองจะนับเช่นเดียวกับชาวภาคกลาง ซึ่งนับวันเดือนปีตามสุริยคติ

คำว่า “เป็ง” ก็คือพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ พระจันทร์ในคืนนี้จะมีแสงสว่างสูงเป็นพิเศษ ชาวล้านนาออกเสียง พ (พ.พาน) เป็น ป (ป.ปา) ถ้าเป็นภาษาเขียน พ (ตัวปะ) = พ คำสังเกตได้ง่ายคือคำว่า “ปี่” และ “พี” ดังนั้น คำว่า “วันเพ็ญเดือนสิบสอง” นั้นเองเต็มตลิ่งพวกเราชาวหริ่ง สนุกกันจริง วันลอยกระทง” ก็คือ วันเพ็ญเดือนสิบสองของชาวภาคกลาง และก็มี ความหมายเหมือนกับของชาวล้านคือ “วันยี่เป็ง” ซึ่งจะตรวราประมาณของเดือนพฤศจิกายนของทุก ๆ ปี

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2557/00047

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	3 พ.ย. 2556	44	15737	3

ประเพณียี่เป็งชาวล้านนาจะถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน กิจกรรมในประเพณีนี้ชาวล้านนาจะมีการตกแต่งสถานที่ “ขุ่มประตูป่า” ประดับด้วยไฟสีต่าง ๆ ตอนเข้าไปทำบุญที่วัดเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา และความเป็นสิริมงคลกับครอบครัวและตนเอง ตอนเย็นหรือหัวค่ำก็จะเดินทางไปบูชาเทียนต่อพระประธานในพระวิหารหรือพระอุโบสถ เทียนนี้จะทำเป็นพิเศษ โดยไส้เทียนจะประกอบด้วยเส้นไส้เทียนเท่าอายุของตนเองหรือเพื่ออีกเล็กน้อย จะมากหรือน้อยนั้นก็สุดแล้วแต่ความเชื่อของแต่ละบุคคล กระดาษสาที่เขียนด้วยบทคาถาและวันเดือนปีเกิดของบุคคลนั้น เทียนนี้จะมีอยู่ด้วยกัน ๓ เล่มคือ สิบชะตา รับโชค และสะเดาะเคราะห์ นอกจากการบูชาเทียนนี้แล้ว ก็มีการจุดประทัด (ผางปะติด) บูชาพระพุทธเจ้า และกลับมาที่บ้านก็มาจุดบูชาพระพุทธรูปที่บ้าน ตลอดจนจุดประทัดบริเวณหน้าประตูรั้วบ้าน เชิงบันได ประตุน้ำบ้านและหลังบ้าน ครีวไฟ (ก้อนหรือก้นเส้า) อ่างน้ำ (ที่ตั้งหม้อน้ำต้ม) ทั้งนี้ เพื่อระลึกถึงคุณของสิ่งดังกล่าวที่ยังประโยชน์ให้กับตนเอง นอกจากนี้แล้วจะมีการจุดดอกไม้ไฟ ปลอยโคมลอย และกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ๆ ต่างก็มีความสนุกสนานกับประเพณีนี้ในปีหนึ่ง ๆ จะมีเพียงครั้งเดียว

สิ่งที่เราพบเห็นอีกสิ่งหนึ่งนั่นก็คือ “การลอยกระทง” ในแม่น้ำสายต่าง ๆ ทั่วประเทศ การทำกิจกรรมนี้ในอดีตที่ผ่านมากระทำเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะบูชา “พระแม่คงคา” กล่าวคือแม่น้ำคงคาในประเทศอินเดีย นั้นมีประโยชน์คุณูปการต่อชาวอินเดียตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยรับเอาพระพุทธ ศาสนามาจากประเทศอินเดีย และขณะเดียวกันก็รับเอาประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาด้วย การลอยกระทงเป็นการบูชา

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2557/ 00047

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	3 พ.ย. 2556	44	15737	3

“แม่น้า” หรือ “น้า” นั้น เป็นการสำนึกในบุญคุณของน้ำที่ช่วยให้ชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ได้อาบ ได้ดื่ม ได้กิน ให้ชีวิตนี้ดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข

สิ่งที่อยากจะกล่าวถึงอีกประการหนึ่งนั่นก็คือการปล่อยโคลมลอย ซึ่งการปล่อยโคลมลอยนั้นมีสาระสำคัญและวัตถุประสงค์ของการปล่อยนั้นมีอยู่ 2 วัตถุประสงค์หลัก และ 2 วัตถุประสงค์รอง

วัตถุประสงค์หลักอันที่ 1 ก็คือการปล่อยโคลมไฟ (ปล่อยในเวลากลางวัน) เพื่อบูชาพระเกศแก้วจุฬามณี ของคนเกิดปีจอหรือปีหมา ซึ่งมีพระธาตุประจำปีเกิดคือพระเกศแก้วจุฬามณี และ/หรือบูชาเทวบุตร เทวดา ที่ประทับอยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้า โดยมีความเชื่อว่าท่านเป็นผู้ที่มีบุญญาธิการสูงส่ง เสวยวิมุตติสุขอยู่ในภพภูมิสูงกว่ามนุษย์คนเรา มีกายเป็นทิพย์ คือ ไม่มีตัวมีตน ไม่มีการขยับถ่ายของเสีย ไม่มีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย อยากไปไหนไปไหนได้เพียงเสี้ยววินาที ไม่มีความหิวกระหายที่เรียกว่าอาหารทิพย์หรืออิมทิพย์ ใครทำอะไรที่ไหนก็ได้ยินได้ฟังหมดและเห็นหมดทุกสิ่งทุกอย่างเรียกว่าหูทิพย์ตาทิพย์หรือผู้มีญาณพิเศษ ดังนั้น ชาวล้านนาจึงบูชาท่านเหล่านั้นและมีโคลมไฟเป็นสื่อกลาง โดยคาดหวังไว้ว่าท่านเหล่านั้นจะเมตตาเห็นอกเห็นใจ และสามารถดลบันดาลให้ตนเองมีความสมประสงค์ดังคำอธิษฐานที่อ้อนวอนขอไป

วัตถุประสงค์หลักอันที่ 2 ก็คือปล่อยโคลมที่รมควันด้วยน้ำมันก๊าด (ปล่อยในเวลากลางวัน) ก็เพื่อที่จะขออธิษฐานขอให้ความทุกข์ความโศกทั้งกายและใจ ตลอดจนเสนียดจัญไรทั้งหลายให้หมดไปจากตนเอง กรรมเวรหรือเคราะห์บาปกรรมที่ได้กระทำไว้ในภพชาติที่ผ่านมาและภพปัจจุบันก็ขอให้ล่องลอยไปกับโคลมที่ปล่อยออกไป

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2557/ 00047

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	3 พ.ย. 2556	44	15737	3

วัตถุประสงค์รองอันที่ 1 การปล่อยโคมก็เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมที่ป่ออ๊วยแม่อ๊วยได้กระทำไว้ และสืบต่อเจตนารมณ์เพื่อลูกหลานต่อไป และวัตถุประสงค์อันที่ 2 ก็เพื่อให้เด็ก ๆ ลูก ๆ หลาน ๆ ได้มีความสนุกสนานตามประสาเด็ก ๆ ที่มักจะไม่ค่อยจะรู้เรื่องอะไรมากนัก ทั้งในเชิงเหตุและผล

การปล่อยโคมทั้งหมดที่กล่าวมา ชาวล้านนาก็จะนิยมเขียนชื่อนามสกุล วันเดือนปีเกิด พร้อมด้วยคำ อธิษฐานติดไปด้วย บางรายก็นำอาหารหวานคาว กรวยดอกไม้ และเงินผูกติดไปด้วยก็มีให้เห็นเช่นกัน ส่วนการปล่อยเป็นหมู่คณะนั้นทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ จะประกาศให้ศรัทธาญาติโยมให้นำกระดาศมารวมกันที่วัด และ/หรือนำเงินมารวมกันแล้วไปซื้อกระดาศเป็นการล่วงหน้าก่อน และมอบหมายให้ผู้ที่มีความสามารถในการทำโคมเป็นผู้จัดทำ พอถึงวันยี่เป็งหลังจากที่ศรัทธาทำบุญตักบาตรเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการปล่อยโคมเพื่อเป็นพุทธบูชาและปล่อยสิ่งอัปมงคลออกไป ภาษาล้านนาเรียกว่า “ปล่อยเคราะห์ปล่อยนามหื้อหมดหื้อเสี่ยงไปตั้งแต่เดือนยี่เป็งนี้เป็นต้นไป”

สำหรับในยุคสมัยปัจจุบันก็ยังคงรักษาวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้อยู่ แต่มีการเพิ่มเติมในเรื่องของการส่งเสริมท่องเที่ยว การประกวดประชันขันแข่ง (แสดงศักยภาพของตนเองออกมา) เพื่อให้เกิดสีสันและความสนุกสนานในประเพณียี่เป็งมากขึ้น ดังนั้น ชาวล้านนาต้องช่วยกันอนุรักษ์ประเพณียี่เป็งนี้ให้ตราบนิจนิรันดร์ ทั้งนี้ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพชนของชาวล้านนา.

สมทบ พาจรทิศ

กรรมการและเลขานุการสภาพนักงาน